

Gyulay Dániel

Strasbourg helyesbít, avagy a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseiben¹

Strasbourg corrects,
or the freedom of expression in the decisions of the European
Court of Human Rights

Absztrakt

Mennyire egyezik a hazai és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlata a becsületet és jó hírnevet érintő ügyekben? Ahogy a cikkben kifejtésre kerül, el kell különíteni a vizsgált időszakot, illetve annak következményeit. Ennek oka, hogy manapság már egyre inkább a bírói gyakorlat részévé és hivatkozási alapjává válnak az EJEB döntései, ehhez azonban több egyezményesítő ítélet vezetett. A vizsgálat központi kérdése mindenesetben az volt, hogy az alkalmazott korlátozás megfelelt-e a demokratikus társadalomban szükséges korlátozás követelményének. Ez azonban – a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – egyik elemzett ügyben sem felelt meg az egyezmény 10. cikkének, így a panaszok alaposak voltak, mely alapján a hazai gyakorlat az EJEB által is formálásra került.

Kulcsszavak: véleménynyilvánítás-szabadsága, becsület, jó hírnév, becsület-sértés, Emberi Jogok Európai Bírósága

Abstract

How does the case law of the Hungarian courts and of the European Court of Human Rights (additionally ECHR) match related to honour and reputation? As I mentioned in the article, we must separate the studied period and its consequences. The reason is that nowadays the Hungarian courts rather use the

1 A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium, ÚNKP-19-3-I kódszámú, Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

decisions of ECHR as in the past, however several contra-conventional judgments led to this judicial practice. In the ECHR's study the main questions were whether the restrictions complied with the rules of necessary restrictions in a democratic society or not. As we see, it did not correspond – except the Case Karakó v. Hungary – with Article 10 of the Convention in the studied cases, that means the complaints were justified, which led to the fact that the Hungarian judicial practice was formed by the ECHR, too.

Keywords: freedom of expression, honour, good reputation, libel, European Court of Human Rights

A véleménynyilvánítás-szabadságának nemzetközi alapjai

Az emberi jogok nemzetközi meghatározásának legjelentősebb dokumentumai – az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az Emberi Jogok Európai Egyezménye révén –, a 20. század közepén kerültek megfogalmazásra. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát az ENSZ Közgyűlésének 217. A. (III) határozata, 1948. december 10-én fogadta el és hirdette ki, míg az emberi jogok alapvető szabadságának védelméről szóló egyezmény (Emberi Jogok Európai Egyezménye) 1950. november 4-én, Rómában került kihirdetésre.² A feltüntetett egyezmények közül³, az emberi jogok és a jelen tanulmányban vizsgált véleménynyilvánítás szabadsága vonatkozásában, hazánkra az Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban: EJEE) gyakorolja a legnagyobb hatást, ezért a következőkben ennek gyakorlatával foglalkozom. Tekintettel arra, hogy az EJEE 10. cikk 1. pontja értelmében: Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához⁴, melynek határát az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatában kiteljesedő EJEE 10. cikk 2. pontja definiálja⁵, jelen kutatás-

2 Az Emberi Jogok Európai Egyezményét Magyarország az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki, elfogadva ezzel az Emberi Jogok Európai Bíróságának hatásköreit.

3 Az ENSZ és az Európa Tanács egyezményei mellett meg kell említeni az Európai Unió Alapjogi Chartáját, melynek 11. cikke szintén rögzíti a véleménynyilvánítás-szabadságát.

4 EJEE 10. cikk 1.: Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon kívül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgóképfelvételek működését engedélyezéshez kössék.

5 EJEE 10. cikk 2.: E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vetendő alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.

ban az Emberi Jogok Európai Bíróságán tárgyalta, Magyarországgal szemben indított, és a becsületet, illetve jó hírnevet érintő véleménynyilvánítási szabadsággal foglalkozó ügyekből vonom le a következtetéseket. Ennek oka, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban: EJEB) jogköre kiterjed a hazai bíróságok egyezményben szereplő, emberi jogok ütközése következtében felmerülő viták feloldására, és az ebből eredő döntések ellenőrzésére. Az EJEB előtti eljárás feltétele a hazai jogorvoslat igénybevétele⁶, amelynek kimerítéséhez csupán az egyik jogorvoslati lehetőség kihasználása szükséges, még akkor is, ha több jogorvoslati lehetőség áll rendelkezésre (Karakó v. Hungary, 39311/05.).

A véleménynyilvánítás-szabadságát érintő ügyekben az EJEB jogosult arról jogerős döntést hozni, hogy az alkalmazott korlátozás megfelel-e a 10. cikkben megfogalmazott feltételeknek. Az EJEB feladata tehát az, hogy az ügy egésze tekintetében vizsgálja, hogy a szerződött állam saját mérlegelésével hozott döntése és megállapítása, megfelel-e az egyezménynek. Vizsgálnia kell továbbá, hogy a felhozott indokok relevánsak és elégségesek-e, illetve az alkalmazott intézkedések arányosak-e az elérni kívánt törvényes célokkal.⁷ Amennyiben az államok az így előírt kötelezettségeiket megsértik, akkor az EJEB ítéletében méltányos, összecszerűen meghatározott kártérítés megfizetésére kötelezi a pervesztes országot (Kovács, 2016, 381.).

A véleménynyilvánítás érvényesülésének korlátozhatóságáról az EJEE 10. cikk 2. pontja rendelkezik, amelynek alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha:

- annak feltétele törvényben meghatározásra került,
- alkalmazására az EJEE 10. cikk 2. bekezdésében rögzített cél vagy célok érdekében került alkalmazásra, és
- az egy demokratikus társadalomban szükségesnek minősül.⁸

E követelmények vizsgálata az EJEB feladata, amelyek ellenőrzésére az alább kifejtett, Magyarországgal szemben indított ügyekben minden alkalommal sor került.

Az EJEB véleménynyilvánítás-szabadságának elemzése a Magyarországgal szemben indított ügyek vonatkozásában

Álláspontom szerint a véleménynyilvánítás-szabadságának hazai és EJEB gyakorlata közti különbség megállapítására a legalkalmasabb mód a Magyar-

6 EJEE 35. cikk 1. bekezdés

7 EJEE 10. cikk 2.; Csánics v. Hungary (12188/06.); Karsai v. Hungary (5380/07.); Magyar Tartalom-szolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.)

8 EJEE 10. cikk 2.; Csánics v. Hungary (12188/06.); Uj v. Hungary (23954/10.)

országgal szemben indított ügyek elemzése. Ennek okán, a következőkben, a hazánkkal szemben indított eljárások és megállapítások kerülnek összegzésre, melyekkel alátámasztom következtetéseimet.

Csánics kontra Magyarország ügy (12188/06.)

A Csánics kontra Magyarország ügyben vitatott kérdés röviden az alábbiak szerint foglalható össze.

A kérelmező⁹ 1999 márciusában magánindítványt terjesztett a Pesti Központi Kerületi Bíróság elé K. S., a G. társaság ügyvezető igazgatója ellen, azt állítva, hogy K. S. becsületsértést követett el, amikor a társaság egyik értekezletén azt mondta, hogy a kérelmező a társaságnál dolgozó bűnözőket szárnyai alá vette (Csánics v. Hungary, 12188/06.). Az ügy másodfokon a Fővárosi Bíróságon folytatódott, ahol becsületsértés vétségében megállapították K. S. bűnösségét, és 150 000 forint pénzbüntetésre ítélték. Eközben a D. társaság szakszervezete úgy értesült, hogy a D. társaságot el kívánják adni, melynek lehetséges vevője, a korábban sértettként említett G. társaság. Az értesülések következtében D. társaság alkalmazottjai tiltakozásra kérték fel a szakszervezetet, akik a Parlament épülete előtt demonstrációt szerveztek, amelyről az alábbi nyilatkozatot tartalmazó interjút közölte a Színes Mai Lap:

(...) „A másik ok (amiért demonstrációt tartunk), hogy 2500 dolgozó ne veszítse el a megélhetését, ne olyan cég legyen D. ... utódja, amely lábbal tiporja az alkotmányos és munkajogokat. (...) Az embertelen vezetési stílus miatt nem volt maradásunk egy olyan helyen, ahol lebűnözötték őket. Mi, majd ötven esetben bírósághoz fordultunk ezért.”

Az interjút követően K. S. jóhírnév megsértése miatt indított pert a kérelmező ellen, s arra kérte a bíróságot, hogy tiltsa el őt a további jogsértéstől, és kötelezze helyreigazításra a sérelmes tényállítások vonatkozásában. Az első fokon eljáró Kerületi Bíróság, először arra hivatkozva utasította el a keresetet, hogy a kifogásolt újságcikkből nem lehet azonosítani K. S. személyét, azonban a Pest Megyei Bíróság határozata alapján megváltoztatta elsőfokú határozatát, és megállapította a jóhírnév megsértését, kötelezve ezzel az alperest helyreigazítás közzétételére, valamint a bírósági költségek megfizetésére.

9 A kérelmező a G. őrzésvédelmi társaság alkalmazottja és az Értékszállítási és Őrzésvédelmi Dolgozók Szakszervezetének elnöke.

Az EJEB vizsgálata során, az egyezmény 10. cikkének 2. bekezdésében megfogalmazott feltételek közül sem a törvényben meghatározottság, sem pedig a törvényes cél kritériuma nem eredményezett vitát a felek között. Ennek oka, hogy a kérelmező ugyan nem érintette ezt a kérdést, azonban a magyar kormány előterjesztése szerint a véleménynyilvánítás-szabadságának korlátozása a felperes jó hírnevének védelmét szolgálta, amellyel az EJEB is egyetértett. A szükséges tekintetben azonban az EJEB álláspontja az volt, hogy az ügy két összefüggő állításból tevődik össze. Az első állítás vonatkozásában – G. társaságban a vezetés embertelen magatartása miatt lábbal tiporta a munkavállalók jogait – általános értékítélet valósult meg, míg a másik állítás során – mikor bűnözőnek titulálták őket – tényállítás történt. Kiemeli a hazai bíróságok azon álláspontját, hogy a durva és túlzó hangvételű állítások, annak valós vagy valótlan formájától függetlenül sértik K. S. személyhez fűződő jogait. Az EJEB határozatában kitér arra, hogy a tényállítás vonatkozásában lehetőséget kellett volna biztosítani a kérelmezőnek állítása alátámasztására. Megállapítása szerint ugyanis a megalapozott és valós tényállításokat – annak hangvételétől és a másik személyre gyakorolt sértő mivoltától függetlenül – közzé lehet tenni.¹⁰ Megemlíti továbbá azt is, hogy az alkalmazottak nagy számára tekintettel a véleménynyilvánítás közérdekű kérdést érintett, ezért annak korlátozására kevés lehetőség van. Mivel az ilyen kollektív munkavítákban – a magas tét okán – a hangvétel mindig heves, és azok a munkavállalók érdekeit szolgálják, ezért az elhangzó nyilatkozatok kiemelkedő védelemre szorulnak. Minderre tekintettel – az EJEB álláspontja szerint –, Magyarország megsértette a 10. cikket, ugyanis a hivatkozott cikk szemléletével ellentétes az alátámasztott nyilatkozatok kifejtésének korlátozása.

Karsai kontra Magyarország ügy (5380/07.)

Az ügy alapját a K. L. történész által írt, az *Élet és Irodalom* című hetilap 2004/11. számában megjelent, Teleki Pálról való szoborállítás kérdéskörében publikált cikke adja. Eszerint:

„T. B. bájos megfogalmazása szerint Teleki két miniszterelnöksége idejére két zsidótörvény esett ... Ha már számolunk, akkor viszont legyünk pontosak: Teleki nevéhez nem két, hanem 12 (tizenkét) zsidótörvény fűződik (...)

10 Ez a következtetés a rágalmozás vonatkozásában nem állapítható meg. Ennek oka, hogy a rágalmozás tekintetében ugyan lehetőség van a valóság bizonyítására, azonban amennyiben a valós tények közlése alkalmas más becsületének csorbítására, akkor a tényközlés megvalósítja a deliktumot.

Az Országgyűlési Könyvtár PRESSDOC-adatbázisában százával sorjáznak a Teleki Pálról szóló, őt hol gátlástalanul, hol mérsékeltebb hangnemben, de dicsőítő cikkek, tanulmányok. A szélsőségesen antiszemita és irredenta Hunnia Füzetek 1994–1995-ben 15 részes tanulmányorozatot szentelt a volt miniszterelnöknek. Az amatőr történész (T. B.) is több hozsannázó cikket írt Teleki Pálról, a hívő katolikusról, a lelkes cserkészisztról és – szerinte – náciellenes realpolitikusról.

Ezek a cikkek, tanulmányok javarészt visszhangtalanok maradtak. Kevesek vagyunk, akik legalább néha-néha kezünkbe veszünk jobboldali vagy szélső-jobboldali sajtótermékeket. Amelyek viszont, talán ezen is felbátorodva, egyre gátlástalanabban hazudnak, rágalmaznak, uszítanak és zsidóznak.”

A kérelmező (K. L.) nyilvános vitában hangoztatott álláspontja szerint Teleki Pál a hazai történelem egyik legkárosabb személye volt, tekintettel arra, hogy a kérelmező őt tette felelőssé az antiszemita törvények elfogadásáért, és az ország második világháborúba történő belépéséért. A publikált cikk alapján K. L. ellen, jó hírnevének megsértésére hivatkozva indított pert T. B. A Fővárosi Bíróság első fokon elutasította a keresetet, azonban a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla – illetve az ezt helybenhagyó Legfelsőbb Bírósági döntés – a felperesnek adott igazat, és a kérelmezőt helyreigazítás közzétételére, illetve 69 000 forint perköltség megfizetésére kötelezte.

Tekintettel arra, hogy Magyarország nem vitatta a véleménynyilvánítás-szabadsághoz való jogba történő beavatkozást, az EJEB-nek ismételten azt kellett vizsgálnia, hogy ez a beavatkozás megfelelt-e az egyezmény 10. cikk 2. bekezdésében meghatározott feltételeknek. Ezek közül a törvényben meghatározottság és a törvényes cél fennállásának kérdése ismételten nem jelentett problémát, hiszen az az 1959. évi IV. törvény¹¹ 75., 78. és 84. §-án, és a jó hírnév védelméről, mint védendő alapjogon alapult.

A beavatkozás szükségessége vizsgálatánál azonban az EJEB megjegyzi, hogy a kérelmező egy korábbi magyar miniszterelnöknek állítandó szobor kérdésében felmerült nyilvános vitában vett részt, mikor a T. B. által pártolt nézeteivel szembenálló véleményét kifejezte. Ezzel kapcsolatban az EJEB külön kifejtette álláspontját, miszerint a magyar bíróságok ugyan nem tévedtek abban, hogy a nyilatkozat tényállításokat tartalmazott, azonban úgy vélte, hogy azok értékkel terheltek voltak. Ennek okán az EJEB elutasította a vita pusztán tényállításra történő korlátozását arra hivatkozva, hogy egy ilyen megállapítás az egyezmény 10. cikkének védelmét is indokolatlanul leszűkítené. Az EJEB kitért továbbá arra is, hogy a kérelmező véleménye a T. B. által írt, Teleki Pált dicsőítő cikkek,

11 Hatályon kívül helyezte a 2013. évi CLXXVII. törvény 67. § b). Hatálytalan: 2014. III. 15-től.

valamint Teleki Pálnak a magyarországi antiszemita törvények megalkotásában játszott szerepe ténybeli alappal rendelkezett. Felhívta a figyelmet, hogy a kérelmező történészként több olyan tanulmányt publikált, amely az ország történelmének feldolgozásáról, és a holokausztban betöltött szerepéről szólt. Erre tekintettel pedig a vita teljes mértékben közérdekűként értékelendő.

Következésképpen az EJEB úgy vélte, hogy a publikáció megérdemli a sajtó számára biztosított védelmet, és megjegyzi, hogy T. B. több nyilvános napilap szerzője, ezért önként vállalta a kritikát, amelynek akár nyers megfogalmazása is védelmet élvezne az egyezmény 10. cikke által. Ismételten kifejtette továbbá az EJEB azon gyakorlatbeli álláspontját, hogy az egyezmény 10. cikkének 2. bekezdése széles keretet biztosít a politikai szónoklatok és közérdekű kérdésekkel kapcsolatos viták számára. Mindezek alapján az EJEB álláspontja szerint az Ítélető tábla és a Legfelsőbb Bíróság nem állapított meg kellően nyomós társadalmi szükségletet arra, hogy egy nyilvános vitában szereplő személy véleménynyilvánítási szabadságát korlátozza¹², ezért Magyarország megsértette az egyezmény 10. cikkét.

Uj kontra Magyarország ügy (23954/10.)

Jelen ügyben U. P., mint kérelmező azt állítva fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához, hogy Magyarország megsértette véleménynyilvánítási szabadságát, amikor becsületsértés vétségének elkövetése miatt megállapította bűnösségét.

A történeti tényállás szerint U. P. egy országos napilap Vélemény rovatában, újságíróként adott hangot álláspontjának. A cikk tárgya egy közismert magyar borfajta volt, amelynek minőségét a kérelmező silánynak minősítette, és alapatlannak tartotta annak keresettségét a fogyasztók körében.

„Tízből kilencszer a Tokaj Kereskedőház Zrt. valamely ezer forint alatti palackáron hozzáférhető terméke reprezentálja a világ legjobb borvidékét, a Magyar Nemzeti Büszkeséget és Kincset... [és ettől sírni tudnék]. Nem csak az íz miatt, pedig az is elég volna simán egy kiadós zokogáshoz: savanyú, buta, eloxidált ízék, rossz minőségű, mindenféle resztilikből összehordott alapanyag, szürke-

12 A hazai bírói gyakorlatban a Fővárosi Ítélető tábla Bhar.312/2015/4. számú határozata, és arra visszautalva, a Fővárosi Ítélető tábla Bhar.361/2015/4. számú határozata is hivatkozik a Karsai kontra Magyarország ügyre, mely alapján a Fővárosi Ítélető tábla arra a következtetésre jutott, hogy nemcsak azok a személyek tartoznak a közszereplő fogalmi körébe, akik közhatalmat gyakorolnak, hanem azok is, akik önként vállalt tisztségük, szereplésük, foglalkozásuk során nyilvánosság elé állnak. A megengedhető bírálat határai e személyek vonatkozásában tágabbak, mint a magánszemélyeké.

rothadás plusz egy kis szerencsi cukor, dohos hordók, hanem hogy itt tartunk még mindig ... magyarok százezrei isszák büszkén, sőt, áhítattal a szart; ez van megetetve (itatva) a sokat szenvedett néppel, és legalább kétszer (vö.: állami gazdasági társaság) meg kifizetve vele, be van magyarózva a legsuttyóbb demagógiával, jobbról és balról is, bőven, hogy ez a nemzeti kincs, ezt így kell csinálni, mindannyiunk pénzéből, és ez nekünk jó, nagyon jó, és végül még jó pofát is kell vágni hozzá, ünnepélyeset. Így alázza meg az ország lakóit (alattvalóit) a görénykurzus fél liter alkoholtartalmú italon keresztül.

És hát megint emlékeztetnék mindenkit arra, hogy mekkora rinyálás volt itt annak idején, hogy jönnek a külföldiek, oszt tönkreteszik majd T.-t, piacot vesznek meg összemuliznak mindent, összeidegenszerűznek, aztán meg kiderült, hogy a külföldiek pazar borokat készítenek, éppúgy, ahogy a néhány szerencsés, eltökélt és roppant tehetséges magyar családi borászat, újra világhírűvé próbálják tenni T.-t, ez az üzleti érdekük (pfuj, profit!) ugyanis, mi meg állami pénzből, közösséggileg próbáljuk megsemmisíteni azt, amit eddig elérték, nehogy valami sikerüljön már (...)" (Népszabadság, 2008. 01. 01.)

A kérelmező az egyezmény 35. cikk 1. bekezdésében előírt, hazai jogorvoslati kötelezettségének a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4.B.964/2008/2. számú ítélete elleni fellebbezéssel, és a Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6. számú ítéletével szembeni felülvizsgálati kérelemmel tett eleget. Arra tekintettel azonban, hogy a Legfelsőbb Bíróság Bfv.282/2010/3. számú határozatával a korábbi döntéseket hatályban tartotta, megnyílt a kérelmező lehetősége az EJEB előtti eljárás megindítására.

A beavatkozás tényét és annak törvényes voltát, illetve az egyezményben meghatározott célját egyik fél sem vitatta, így a vizsgálat tárgyát ebben az ügyben is a szükségesség mércéjének meghatározása szolgáltatta. Az EJEB a véleménynyilvánítás határa tekintetében megállapította, hogy az indokolatlan és rosszhiszemű sértés abban az esetben túllép a jó hírnévhez való jog megengedett határán, ha a nyilatkozattal elérni kívánt cél kizárólag a sértés megvalósítását szolgálja. Felhívja a figyelmet a sajtó demokratikus társadalomban megjelenő szerepére, amelynek feladata – mások jó hírnevének és jogainak tiszteletben tartása mellett – a közérdekű ügyek, információk és eszmék közlése. Különbséget tesz továbbá egy gazdasági társaság kereskedelmi jó hírneve, és az egyént társadalmi státusza alapján megillető jó hírnév között. Indokolása alapján a különbségtétel abban rejlik, hogy az egyént megillető jó hírnév hatással lehet a méltóságára, a kereskedelmi jó hírnév pedig erkölcsi dimenziótól mentes.

Álláspontom szerint, a különbségtétel alapja valóban fennáll, azonban az alatt nem a méltóság érvényesülése közti különbséget kell érteni. Ennek oka, hogy a

méltóság kizárólag a természetes személyeket illeti meg, hiszen az emberi méltóság valójában az emberi lény jogi definiálása. Miután pedig az emberi méltóság és a jó hírnév védelmét szolgáló rágalmazás és becsületsértés tényállásának a természetes személyek, a jogi személyek és az egyéb jogalanyok is megkülönböztetés nélkül passzív alanyai, ezért az említett két tényállás vonatkozásában nincs törvényi alap a különböző szintű védelemre. Ha pedig törvényben foglalt különbség nélkül, eltérő szintű védelmet biztosítanánk a természetes és nem természetes személyeknek, akkor az sértene a törvényben rögzítettség követelményét, és a 10. cikk 2. bekezdésének sérelmét eredményezné.

Az EJEB megjegyzi, „*az ügy tárgya – a magyar döntés alapján*¹³ – *nem tényállítás, hanem értékítélet volt, amely elsődlegesen az állami tulajdonlás hátrányaira kívánta felhívni a figyelmet. Következésképpen, mivel a véleménynyilvánítás a külföldi befektetéseket érintő kormányzati politikával, és a nemzeti értékek védelmével valósult meg, ezért közérdekű ügyben történt. Ismételten kiemeli továbbá a Karsai kontra Magyarország*¹⁴ *ügyben is említett, a sajtót a véleménynyilvánítás során fennálló tágabb szabadságot, azzal kiegészítve, hogy a közérdekű ügyeket érintő információk és eszmék továbbítása során akár bizonyos fokú túlzást vagy provokációt is használhat, azaz kvázi mértéktelen nyilatkozat megtételéhez is folyamodhat. Minderre tekintettel ugyan az EJEB megállapította, hogy a kérelmező által használt kifejezés túlzott és vulgáris volt, azonban azért, mert arra közügyekkel összefüggésben került sor,*¹⁵ *Magyarország megsértette a 10. cikk szerinti véleménynyilvánítás szabadságát.*

13 A Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6. számú határozatával megváltoztatta a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4. B.964/2008/2. számú határozatát, mely a történeti tényállásban összefoglaltakat tényállításként értékelte. A Fővárosi Bíróság ítéletében kifejtette, hogy a vádlott véleménynyilvánításában értékítéletet mondott a borfajta minőségéről, azonban kifejezésmódjában átlépte a szabad véleménynyilvánítás megengedett mércéjét.

14 Case of Karsai v. Hungary (5380/07.)

15 Case of Lingens v. Austria (9815/82): A Lingens ügyben az EJEB egyrészt kimondta, hogy a politikusok tűrési kötelezettsége – kritika esetén – tágabb, mint a magánszemélyeké, ugyanis ők tudatosan és önként teszik ki magukat annak, hogy a közvélemény álláspontjukkal foglalkozzon. Másrészt kifejtette azt is, hogy a politikusoknak foglalkozásuk körében is joguk van a jó hírnévhez. Annak védelme során azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a véleménynyilvánítás-szabadsága gyakorlásának feltétele a politikai ügyekben történő nyílt társadalmi vita. Minderre tekintettel a politikusok a politikai tevékenységükkel kapcsolatos kritikák és tényállítások vonatkozásában magasabb tűrési kötelezettséggel kell bírjanak.

Case of Sürek v. Turkey (No. 1) (26682/95); Case of Feldek v. Slovakia (29032/95); Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97) Az EJEB – többek közt – jelen ügyekben is megerősíti a Lingens kontra Ausztria ügyben kifejtetteket, megállapítva, hogy a politikusoknak tágabb tűrési kötelezettségük van, mint a magánszemélyeknek. A Sürek kontra Törökország ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága külön kitér arra, hogy a kormány tűrési kötelezettsége nem csak a magánszemélyeknél, hanem még a politikusoknál is tágabb. (A következtetéstől függetlenül az EJEB jelen ügyben megállapította az alapjog megsértését.)

Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy (22947/13.)

2010. február 5-én az MTE (Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete) Újabb etikátlan magatartás a neten címmel publikált két – egyazon működtetővel rendelkező – ingatlan témájú weboldalról. A cikk szerint a weblapok harminc napig ingyenes hirdetési szolgáltatást nyújtottak, majd a lejáratot követően, tájékoztatás nélkül váltak díjkötelessé. Erre a regisztrációkor elfogadott ÁSZF alapján volt lehetőség, amelynek értelmében a szolgáltató egyoldalúan is módosíthatta a felhasználási feltételeket. A cikk szerkesztői kifejtették álláspontjukat is az esettel kapcsolatban, kimondva, hogy etikátlan és a tartalomszolgáltató kódexbe ütköző, rosszhiszemű és a felhasználók megtevesztésén alapuló magatartást tanúsított a működtető, még akkor is, ha annak jogellenességét a bíróság nem állapítja meg. Az így kifejtett véleményt a Zöld Újság Zrt. által üzemeltetett portál és az Index fogyasztóvédelmi blogja is átvette, amelynek hatására a három oldal webes felületén az alábbi álneves hozzászólásokat tették közzé:

„Erről a két szemét ingatlanos oldalról már ezerszer beszéltek. Nem megint arról a bankósándoros sunyi szemét lehúzó cégről van szó? Két éve futottam bele, azóta küldözgetnek nekem e-maileket a lejárt tartozásaimról, meg erről-arról. 100.000 [forint] felett tartozom jelenleg. Nem fizettem nekik és nem is fogok. Erről ennyit. Azért az ilyenek szarjanak sünt és költség az összes bevételüket anyjuk sírjára, amíg meg nem dögölnek.”

A véleménnyel érintett weblapok üzemeltetője személyiségi jog megsértése miatt indított pert a Fővárosi Bíróságon, mely 19.P.21.022/2010/7. sorszámú ítéletében megállapította a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és az Index.hu felelősségét. Az ítélettel szemben az I. és III. rendű alperes nyújtott be fellebbezést, azonban a Fővárosi Ítéletábrla Pf. 21.129/2011/4. számú határozatában helyben hagyta a Fővárosi Bíróság ítéletét, kimondva, hogy az alperesek által közzétett cikkek a szabad véleménynyilvánítás részét képezik. Megállapította azonban, hogy a kommentekért felelősséggel tartoznak, azok pedig megsértették a felperes személyiségi jogait. Az ítélet ellen az I. és III. rendű alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, azonban a Kúria helyben hagyta a Fővárosi Bíróság és Fővárosi Ítéletábrla határozatait, kimondva, hogy az alperesek megsértették a felperes jóhínevét, amelyért a kommentek lehetővé tétele, és a moderálás hiánya miatt felelősséggel tartoznak (Kúria Pfv. 20.217/2012/5.).

A határozattal szemben a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és az Index.hu Zrt. alkotmányjogi panasszal élt, melyet az Alkotmánybíróság az elfogadhatónak

nyilvánítása után, alkotmányserítés hiányában elutasított [19/2014. (V. 30.) ABH]. Álláspontja szerint a vizsgálat tárgyát az oldal működtetőinek alapjoga – a véleménynyilvánítás egyik különálló tényállása –, a sajtószabadság képezi, viszont nem vonható kétségbe, hogy a blog és a komment is közlésnek minősül.

Az EJEK jelen ügy alapelvi megállapításai közt szintén deklarálta a sajtó demokratikus társadalomban betöltött kiemelkedő szerepét. Kiemelte továbbá, hogy az újságírói szabadság körében bizonyos fokú túlzás vagy provokáció is megengedhető¹⁶, feltéve, hogy az ilyen véleménynyilvánítások nem lépik át a véleménynyilvánítás-szabadsága és a jó hírnév védelme közötti határvonalat.¹⁷ Megállapította, hogy az idézett kommentek sértők és közönségesek, azonban mégsem tekinthetők törvényellenesnek. Az EJEK következtetése azon az alapon nyugszik, hogy a jogi személyek személyiségi jogai nem sérülhetnek, visszautalva arra, hogy álláspontja szerint ilyen jogokkal csak a természetes személyek rendelkeznek.

Az EJEK megállapította, hogy a kommentek sértők és közönségesek voltak, azonban a közönséges megnyilvánulás nem kizárólagos szempont a véleménynyilvánítás sértő mivoltának értékelése során. Az EJEK e tekintetben megerősítette az Uj kontra Magyarország ügyben alkotott álláspontját, amely szerint a stílus a kommunikáció részét képezi, ezért a véleménynyilvánítás tartalmával együtt védelemben részesül. Mindezek alapján, az EJEK álláspontja szerint, a kommentek megfeleltek a véleménynyilvánítás-szabadságának, ezért Magyarország megsértette az egyezmény 10. cikkét, mikor a demokratikus társadalomban szükséges korlátozás határán túl avatkozott be a véleménynyilvánítás érvényesülésébe.

Karakó kontra Magyarország ügy (39311/05.)

A Karakó ügyben a kérelmező az egyezmény 8. cikkének megsértésére hivatkozott¹⁸, ugyanis álláspontja szerint annak tartalma a jó hírnév védelmére is kiterjed. Az ügy alapja, hogy K. L.-ről, a 2002. évi parlamenti választások ide-

16 Az EJEK ezen gyakorlata megjelenik még többek közt a Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97) és a Case of Prager and Oberschlick v. Austria (15974/90) ügyekben is.

17 A Karsai kontra Magyarország (5380/07.) és az Uj kontra Magyarország (23954/10.) ügyekhez hasonlóan, a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy (22947/13.) is kiemeli, hogy a sajtó feladata a közérdekű információk és gondolatok közlése. Ez a közérdekből való tájékoztatás az oka annak, hogy a politikusokkal vagy kormányokkal szembeni kritikai határok – ugyan nem csak a sajtó által tett kijelentések esetén – tágabbak, mint a magánszemélyekkel szembeni véleménynyilvánításoké.

18 EJEK 8. cikk 1. „Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét (...) tiszteletben tartsák.”

jén Szabolcs- Szatmár-Bereg megye választókerületének Fidesz által delegált jelöltjéről, választókerületében a Megyei Közgyűlés elnöke (H. L.) aláírásával az alábbi szövegezésű röplapot terjesztettek:

(...) „dr. K. L. a megyei közgyűlés Fideszes frakciójának tagjaként (...) rendszeresen szavazott a megye érdekei ellen. Sőt, az M3-as autópálya nyomvonaláról folytatott vitában nem támogatta a megyének kedvező változatot, amellyel a megyén kívül talán saját választókerületének ártott a legtöbbet.”

A megjelent röplapok okán Karakó L. rágalmozás miatt tett feljelentést, melyet a Nyíregyházi Városi Bíróság hatásköri vizsgálatot követően a Nyíregyházi Városi Ügyészséghez tett át. Az ügyészség a büntetőeljárás megindításának elrendelését követően, közzéadás bűncselekmény elkövetésének hiányára hivatkozva, megszüntette a nyomozást. A kérelmező ezt követően 2005. január 29-én magánindítványt terjesztett elő, és magánvádas eljárás keretében rágalmozással vádolta H. L.-t. Az így előterjesztett magánindítványt azonban a Nyíregyházi Városi Bíróság arra hivatkozással utasította el, hogy a vád tárgyává tett nyilatkozat értékítélet volt, amelynek a közügyek szabad megvitatása érdekében a politikusok esetén nagyobb teret kell hagyni a bírálatok számára.

Az EJEB ítéletében megállapította, hogy a jó hírnévhez való jog az egyezmény 8. cikke alapján ténylegesen önállóan védett jog, amelynek védelmére, bizonyos esetekben a 10. cikkel szemben is szükség van. Az ügy tárgyává tett kérdésben azonban – az előzőekben tárgyalt ügyekkel ellentétben – nem a korlátozás szükségességének vizsgálatára, hanem éppen annak elmaradásának indokára terjedt ki.

Álláspontom szerint az EJEB helyesen állapította meg a 10. cikk 2. bekezdésének megalapozatlanságát, és így a magyar bíróság döntésének helyességét. Ennek oka, hogy ugyan a korlátozás feltétele a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény által szabályozott rágalmozás és becsületsértés tényállásaiban kifejtésre kerül, illetve a 10. cikk 2. bekezdésében kifejtett jó hírnév érdekében valósulna meg, azonban annak szükségessége egy demokratikus társadalomban nem állapítható meg. A vizsgálat tárgyává tett nyilatkozat vonatkozásában az EJEB megalapozott következtetésnek tekintette a hazai hatóságok okfejtését, amely szerint a nyilatkozat a választási kampány ideje alatt került megfogalmazásra, és közéleti szerepléssel kapcsolatban tartalmazott negatív kritikát. Minderre tekintettel a jó hírnév védelme érdekében a véleménynyilvánítás-szabadságának korlátozása aránytalan lett volna.

Következtetések

A véleménynyilvánítás-szabadságának védett tárgya – értékére vagy igazságtartamára tekintet nélkül – maga a vélemény, amelyre az alkotmányos védelem, annak tartalmától függetlenül kiterjed. A többi alapjoghoz hasonlóan a véleménynyilvánítás szabadsága is korlátozható, feltéve, hogy megfelel az alapjog-korlátozásra vonatkozó feltételeknek [19/2014. (V. 30.) ABH]. A hazai jogban ennek a követelményét az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése állapítja meg, amelynek értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható [30/1992. (V. 26.) ABH]. Az Alkotmánybíróság ennek értelmezése tekintetében kimondta, hogy az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el [30/1992. (V. 26.) ABH]. Következésképpen az elérni kívánt célnak, és az ennek érdekében okozott alapjogsérelemnek arányban kell állnia, ezért alaptörvény-ellenes a korlátozás, ha az ok nélkül, önkényesen, vagy aránytalanul történik [30/1992. (V. 26.) ABH].

Az Alkotmánybíróság fent nevesített határozatát támasztja alá Balogh Zsolt, akinek álláspontja szerint, a szükséges korlátozást más alkotmányos jog vagy alkotmányos érték védelme indokolhatja (Balogh – Schanda, 2014, 62.). Ezen következtetés, lényegét tekintve, tartalmazza az alkalmasság követelményét is, ugyanis – Balogh Zsolt szigorúbb követelménye szerint – az alapjog-korlátozás feltétele, hogy a megvalósítani kívánt célt más eszközzel ne lehessen elérni. A korlátozhatóság harmadik eleme az arányosság, amely egyre nagyobb szerepet kap a mérce kialakításában. Ez a kritérium elsősorban a jogalkalmazó számára került meghatározásra, lehetővé téve ezzel az ügyek egyediségéhez igazodó kisebb különbségtételeket (Balogh – Schanda, 2014, 62–66.). A fent elemzett ügyekből határozott következtetésként vonható le, hogy a szükségesség-arányosság tesztje szerinti határvonalat, a hazai korlátozással ellentétesen, az EJEB ítélkezési gyakorlata kitérít, ezzel teret enged a véleménynyilvánítás-szabadságának.¹⁹ Így például az Új kontra Magyarország ügyben a Fővárosi Bíróság az EJEB-hez hasonlóan fejtette ki, hogy az ügy tárgyává tett értékítélet közügyet érintő véleménynyilvánítás volt, azonban a 36/1994. (VI. 24.) ABH értelmében nem korlátlan. Ennek megfelelően, alapjogával élve, a kereskedőház rossz borai

19 A Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország (22947/13.) ügyben kifejtett EJEB álláspontja szerint a szükségesség kritériuma valójában a nyomós társadalmi szükségletet jelenti.

vonatkozásában jogszerűen fejthette ki a kérelmező álláspontját, viszont a „szar” minősítéssel olyan gyalázkodó kifejezést valósított meg, amellyel megsértette a magánvádoló becsületét, megvalósítva ezzel a becsületsértés tényállását. Ezzel ellentétben az EJEB nem állapította meg a véleménynyilvánítás-szabadságának megsértését, ugyanis az Uj kontra Magyarország, illetve a Karsai kontra Magyarország ügyek alapján, a közügyekben történő véleménynyilvánítás során, a gyalázkodó jellegű véleménynyilvánítást is jogszerűnek tartja, feltéve, hogy annak célja nem a kifejezett sértés megvalósítása.²⁰

Az előzőhöz hasonlóan a hazai gyakorlathoz képest látványos ellentétet mutat a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy, amelyben a kérelmezők minden jogorvoslati lehetőségeket kihasználtak. Még az Alkotmánybíróság is megállapította a kommentek jó hírnevet sértő voltát, azonban az EJEB annak ellenére, hogy azokat sértőnek és közönségesnek minősítette, megállapította az egyezmény 10. cikkének megsértését.²¹ A hazai és az EJEB gyakorlata közti különbséget jól szemlélteti a korábban már kifejtett, jelen ügyben hozott 19/2014. (V. 30.) AB határozat, mely visszautal a 30/1992. (V. 26.) AB határozatra és a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra is. Következésképpen a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügyben az EJEB kvázi egy korlátlan, közönséges kifejezésmódú stílust is megengedő véleménynyilvánítás-szabadságot hozott létre, melynek kizárólagos határa az öncélú becsületsértés. Indokoltnak talállok egy rövid kitérést a jogi személyek jó hírnevének védelmével kapcsolatos hazai tényállások joggyakorlata közti különbségre is. A polgári jogi és büntetőjogi jó hírnevet érintő tényállások joggyakorlata közt, és a védelemben részesített személyek közt eltérés állapítható meg. Míg a rágalmozás és becsületsértés passzív alanya jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező jogalany is lehet, addig e személyeket – a bírói gyakorlat értelmében – csak a Ptk. 2:45. § (2) bekezdés szerinti jó hírnév megsértését definiáló tényállás oltalmazza.²² Következésképpen a Magyar

20 Ilyen sértésnek ítélte meg az EJEB a SKAŁKA kontra Lengyelországban tett kijelentéseket, melyben a felperes alkalmazott „felelőtlen bohócok”, „néhány bolond” kifejezésekkel illette a Büntetés-végrehajtási Osztály bíráit, illetve a neki levelet küldő bíróra vonatkozó „korlátozott egyén” kifejezéssel élt. Case of SKAŁKA v. POLAND (43425/98).

21 Álláspontom szerint azonban hibás következtetést vont le Az EJEB, ugyanis a bíróság jelen ügyben is hivatkozott az Uj kontra Magyarország és a SKAŁKA kontra Lengyelország ügyre, ahol kimondta, hogy a sértéseket tartalmuk alapján kell megítélni. Miután pedig a Skala kontra Lengyelország ügyben a bíróság kizárólag a büntetés mértékét sérelmezte, az ottani megállapításhoz hasonlóan a frusztrált, dühös kommenteknek kizárólag a sértések voltak a céljaik, ezért az EJEB-nek jelen ügyben is meg kellett volna állapítania, hogy bizonyos kommentek megsértették a véleménynyilvánítás-szabadságát.

22 Kúria Pfv. 20.952/2012/4. számú határozata ugyan kimondja, hogy a jogi személy a jó hírnév megsértése miatt saját nevében is jogosult személyiségvédelmet kérni, azonban a Fővárosi Törvényszék P. 22.254/2015/28. számú határozata szerint a jogi személynek nincs becsülete, azonban üzleti jó hírneve sérthető. Ezen gyakorlatot támasztja alá a Fővárosi Törvényszék P. 22.098/2012/7. számú határozata is.

Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügyben a természetes és jogi személyek közti különbséget csak a magánjog, és ott is csak a becsület megsértése követi a hazai jogi szabályozásban.

Összességében tehát megállapítható, hogy az EJEB vizsgálatainak tárgyává tett törvényben rögzítettség, célhoz kötöttség és a demokratikus társadalom szükségességének követelményei közül minden általam elemzett ügyben²³ az EJEB-nek a szükségesség kérdését kellett érdemben vizsgálnia. A következtetés minden ügyben azonos volt. A véleménynyilvánítás-szabadsága, illetve a jó hírnév védelmének (és az emberi méltóságnak) ütközése során – a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – minden esetben a jó hírnév védelme (és az emberi méltóság) került korlátozás alá. Mindezek alapján megállapítható, hogy az EJEB gyakorlata – a vizsgált időszakban – a hazai gyakorlattal ellentétes volt. Ennek oka, hogy a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – ahol a hazai bíróságok is a véleménynyilvánítás-szabadságának érvényesülését állapították meg – az összes többi ügyben Magyarország egyezménysegését állapította meg az EJEB, arra hivatkozva, hogy a panaszolt beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban. Az ügyek azonban hatással voltak a hazai dogmatikára és gyakorlatra, ugyanis többek között a 7/2014. (III. 7.) AB határozat, illetve a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat is részletesen foglalkozik az EJEB gyakorlatának elemzésével, annak érdekében, hogy a hazai gyakorlat is összefüggésben álljon az egyezmény 10. cikkével, valamint e döntéseket a bírói gyakorlat is hivatkozza indokolásában.²⁴

Felhasznált irodalom

- Balogh Zs. – Schanda B. (2014): *Alapjogok – Általános rész.* In: Schanda B. – Balogh Zs. (szerk.): *Alkotmányjog – Alapjogok.* Budapest: Pázmány Press, 62–66.
Kovács P. (2016): *Nemzetközi jog.* Budapest: Osiris Kiadó, 381.

-
- 23 Case of Csánics v. Hungary (12188/06.); Case of Karsai v. Hungary (5380/07.); Case of Uj v. Hungary (23954/10.), Case of Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary (64520/10.) – ahol az előzőkhez hasonlóan mind az első, mind a második számú kérelmező esetén megállapították az egyezmény 10. cikkének megsértését; Case of Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.); Case of Karakó v. Hungary (39311/05.)
24 A Karsai kontra Magyarország ügyre például: Fővárosi Ítéltábla Bhar.361/2015/4. vagy a Fővárosi Ítéltábla Bhar.16/2013/5.
Az Uj kontra Magyarország ügyre például: Fővárosi Ítéltábla Bhar.392/2011/7. vagy a Fővárosi Ítéltábla Bhar.130/2016/26.

Hivatkozott jogszabályok

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
Alkotmánybíróság 30/1992. (V. 26.) sz. határozata
Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) sz. határozata
Alkotmánybíróság 19/2014. (V.30.) sz. határozata
Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4. B.964/2008/2.
Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6
Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.129/2011/4.
Fővárosi Ítéltábla Bhar.312/2015/4.
Fővárosi Ítéltábla Bhar.361/2015/4.
Fővárosi Törvényszék P. 22.098/2012/7.
Fővárosi Törvényszék P. 22.254/2015/28.
Kúria Pfv. 20.952/2012/4
Kúria Pfv. 20.217/2012/5.

Hivatkozott joggyakorlatok

Case of Lingens v. Austria (9815/82)
Case of Prager and Oberschlick v. Austria (15974/90) ügyekben
Case of Sürek v. Turkey (No. 1) (26682/95)
Case of Feldek v. Slovakia (29032/95)
Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97)
Case of Karakó v. Hungary (39311/05.)
Case of Csánics v Hungary (12188/06.)
Case of Karsai v. Hungary (5380/07.)
Case of Uj v. Hungary (23954/10.)
Case of Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.)